

תאריך: 27.3.2025

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס
קריאה ספרותית בסיפורי דניאל
ד"ר נעמה גולן | המחלקה לתנ"ך

A Literary Analysis of Daniel 1-6

08-6930-01

שיעור	סוג הקורס:
2 נ"ז	היקף נ"ז:
תשפ"ו	שנת לימודים:
א	סמסטר:
רביעי, 8:00-10:00	יום ושעה
רביעי, בשעה 12	שעת קבלה:
Naamao@biu.ac.il	מייל מרצה:
	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס

ספר דניאל מורכב משני חלקים שונים מאוד זה מזה. החלק הראשון (א-ו) כולל שישה סיפורים על דניאל וחבריו אשר עולים לגדולה בחצר המלך הזר. החלק השני (ז-יב) כולל ארבעה חזונות אפוקליפטיים. קורס זה יתמקד בחלוקו הראשון של ספר דניאל (א-ו).

במהלך הקורס ננתח את סיפורי דניאל מבחינה ספרותית באמצעות 'קריאה צמודה'. הניתוח הספרותי יכלול התייחסות למבנה הסיפורים, הן למבנה של כל אחד מן הסיפורים בפני עצמו והן למבנה הכולל של חטיבת סיפורי דניאל (א-ו). נתייחס לאמצעים הספרותיים הרבים אשר מופיעים בסיפורים אלו, ובהם: המילה המנחה, אירוניה, חזרות, אנאלוגיות, משחקי מילים, דמות המספר, נקודת המבט בסיפור ועוד. באמצעות חשיפת מבנה הסיפור והאמצעים האומנותיים שבו, נעמוד על המסרים שסיפורים אלו מבקשים להעביר לקוראיהם. סיפורי דניאל שייכים לז'אנר של "סיפורי חצר". ז'אנר זה מצוי במקומות נוספים במקרא ומחוצה לו. לצד הצבעה על קווי הדמיון בין סיפורי דניאל לסיפורי חצר אחרים, נעמוד על הייחוד של סיפורי דניאל.

מטרות/תוצרי הלמידה

- הסטודנטים והסטודנטיות יכירו היכרות מעמיקה את סיפורי דניאל א-ו.
- פיתוח מיומנות של קריאה ביקורתית בסיפורי דניאל (א-ו), תוך זיהוי הבעיות הפרשניות העולות מקריאת סיפורים אלו.
- חשיפת קווי הדמיון בין סיפורי דניאל לסיפורי חצר אחרים לצד זיהוי הייחוד של סיפורי דניאל.
- היכרות עם פירושים שונים ומגוונים לסיפורי דניאל.
- פיתוח רגישות ספרותית והתנסות בקריאה צמודה בסיפור המקראי תוך התייחסות למבנה הסיפורים ולדרכי העיצוב של הסיפור המקראי.

תכנון מהלך השיעורים (כולל למידה פעילה):

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה/ צפיה נדרשת	הערכה תהליכית/מעצבת
1	סיפורי דניאל – מבנה ומשמעות	N. Golan, "The Daniel Narratives (1-6): Structure and Meaning", <i>The Journal of Hebrew Scriptures</i> 19 (2019)	
2	סיפורי דניאל וסיפורי חצר במקרא ומחוצה לו.	W. L. Humphreys, "Life Style for Diaspora: A Study of the Tales of Esther and Daniel", <i>JBL</i> 92 (1973), pp. 211-223	

3	סיפור פתבג המלך (דניאל א)	N. Golan and S. Gordin, "Can God Deliver His Servants? Two Theological Problems in the Daniel Narratives (Dan.1:9, 3:17–18)", <i>VT</i> 7.4-5 (2021), pp. 591-606
4	חלום הצלם (דניאל ב), הסידור, דגם ארבע מלכויות	ד' דיאמנט, "ארבע המלכויות בספר דניאל", בתוך: ד' דיאמנט, כלים שלובים: מגילות מדבר יהודה וספרות ימי הבית השני , ירושלים תש"ע, עמ' 331-338 ש' שפאן, שירת הסידור: מעשים וימים, תיאוגוניה, מגן הירקליס , (תרגם מיוונית והוסיף מבוא והערות), ירושלים 1956, עמ' 40– 45
5-6	בין חלום הצלם לסיפור דוד וגלית (שמ"א יז)	N. Golan, "Metal and Stone: An Analogy between the Story of David and Goliath (1 Sam. 17) and the Story of Nebuchadnezzar's Dream (Dan. 2)", <i>ZAW</i> 131.4 (2019), pp. 631-635.
7-8	סיפור כבשן האש (דניאל ג) בעיות תיאולוגיות בסיפור כבשן האש	י' גרוסמן, "כבשן האש וגוב האריות (דניאל ג, ו)", מגדים מא (תשס"ה), עמ' 51-64 נ' גולן, "סיפור כבשן האש (דניאל ג) – מבנה ומשמעות", מתוך: מ' גרובר י' יוגב, ד' סיון ועוד (עורכים), השמיר, והכתב והמכתב והלחות: מחקרים לכבוד פרופסור שמיר יונה , ירושלים 2023, עמ' 155-162
9-10	חלום האילן ותפילת נבונאיד (דניאל ד)	J. J. Collins, "242 4Q Prayer of Nabonidus", in: G. Brooke et. al. (eds.), <i>Qumran Cave 4.XVII: Parabiblical Texts, Part 3</i> (DJD 22), Oxford 1996, pp. 83-93
11-12	משתה בלשאצר (דניאל ה)	י' זקוביץ, אביעה חידות מני קדם: חידות וחלומות חידה בסיפורת המקראית , תל אביב 2005, עמ' 31-37, 50-64, 103-106
13-14	דניאל בגוב האריות (דניאל ו)	נ' גולן, "יָעַל דָּנִיֵּאל שָׁם בְּלִשְׁיָבוֹתָהּ" (דניאל ו 15) על ההפתעה והיפוך התפקידים בסיפור גוב האריות", בית מקרא סד (תשע"ט), עמ' 219– 238

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

תואר התואר	משקל בציון הסופי
מטלות שוטפות להגשה לאורך הקורס	30 % מהציון הסופי
מבחן בסיום הקורס	70 % מהציון הסופי

דרישות הקורס

חובת נוכחות (85%)

הגשת מטלות שוטפות לאורך הקורס

מבחן בסיום הקורס

דרישות קדם - אין

ביבליוגרפיה: תכנים לקריאה, צפיה והאזנה (רצוי עדכני)

קריאת רשות:

1. נ' גולן, **סיפורי דניאל – ניתוח ספרותי של דניאל א-ו**, עבודה לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה, רמת גן תשע"ז.
2. ח"א גינצברג, ערך "דניאל", אנציקלופדיה מקראית, כרך ב, עמ' 686-696.
3. כ' ורמן, **הספרות האפוקליפטית מימי הבית השני**, ישראל 2003, עמ' 42-58.
4. י' זקוביץ, **אביעה חידות מני קדם - חידות וחלומות חידה בסיפורת המקראית**, תל אביב 2005, עמ' 31-37, 50-64, 103-106.
5. א' ילין, **ספר אחיקר החכם – מתורגם עברית על פי המקור הסורי וכתבי יב ועליו מבוא**, הערות וביאורים, ירושלים תרצ"ח, עמ' לט-מא, מז-סא.
6. ש"א ליונטשטם, "ראובן ויהודה במחזור סיפורי יוסף", **דברי הקונגרס העולמי הרביעי למדעי היהדות**, א' ירושלים תשכ"ז, עמ' 69-70.
7. מ' סיגל, "נוסח ספר דניאל במגילות מדבר יהודה", **מגילות** יא (תשע"ו), עמ' 171-198.
8. ד' עמארה, "עיבודים תיאולוגיים בספר דניאל לנוסחיו השונים, על קו התפר בין ביקורת הנוסח לביקורת ספרותית", **באר שבע** יח (תשס"ה), עמ' 61-76.
9. P. W. Coxon, "Daniel 3; 17: A Linguistic and Theological Problem", *VT* 26 (1976), pp. 400-409.

ש' הכהן וי' קיל, **דניאל** (תורה נביאים כתובים עם פירוש דעת מקרא), ירושלים תשנ"ד

י' מדן, **דניאל: גלות והתגלות**, אלון שבות תשע"ב

ש' פאול, **דניאל** (מקרא לישראל: פירוש מדעי למקרא), תל אביב תשפ"ג

א' רפפורט וי' אבישור, **דניאל, עזרא ונחמיה** (עולם התנ"ך), ישראל 2007

J. J. Collins, *A Commentary on the Book of Daniel* (Hermeneia 16), Philadelphia 1993

D. N. Fewell, *Circle of Sovereignty - A Story of Stories in Daniel 1-6*, Sheffield 1988

L. F. Hartman and A.A. DiLella, *The Book of Daniel* (AB, 23), New York 1978

J.A. Montgomery, *A Critical and Exegetical Commentary on the Book of Daniel* (ICC, 25),
Edinburgh 1927

C. A. Newsom and B. W. Breed, *Daniel- A Commentary* (OTL), Kentucky 2014

M. Segal, *Dreams, Riddles and Visions: Textual, Contextual and Intertextual Approaches to the Book of Daniel*, Berlin-Boston 2016

L.M. Wills, *The Jew in the Court of the Foreign King: Ancient Jewish Court Legends* (HDR 26),
Minneapolis 1990